

Een herderlijk schrijven

‘Een vaderlijk woord’ spreekt Peter-Arno Coppen tot ons in zijn column in LTM 2014-8. Als hij in het openbaar spreekt over grammaticaonderwijs, wordt hem iedere keer gevraagd naar het nut daarvan. Dat vindt Coppen ‘dom’, ‘een beetje achterlijk’ en ‘kortzichtig utiliteitsdenken’.

Ik begrijp Coppens wanhoop, maar een vaderlijk woord lijkt me ontorekend. Hier had tenminste een *herderlijk schrijven* gepast.

Grammaticaonderwijs is geen onderwijs. Het is een geloof. En net als alle geloof ‘zit het in onze genen’, zoals Coppen zelf ooit schreef. Onderzoek dat uitwijst dat grammaticaonderwijs geen nut heeft (niet voor vergroting van de taalvaardigheid, niet voor het leren van vreemde talen), heeft geen nut. Voor de gelovigen in grammaticaonderwijs is het even irrelevant als voor andere gelovigen de vraag naar het nut van het opperwezen of het hiernamaals. Alle pogingen van Coppens voorganger Hulshof om (drog)redenen te geven voor het nut van grammaticaonderwijs, zijn niet meer geweest dan een knieval voor de twijfelaars en de ongelovigen, paarden voor de zwijnen. De vraag naar het nut hoort in de taboesfeer, dat heeft Coppen goed begrepen.

Dat grammaticaonderwijs een geloof is, betekent niet dat er binnen de geloofsgemeenschap geen discussie plaats heeft, integendeel. Als op een internetforum de vraag rijst naar de juiste benoeming van het zinsdeel ‘(vader is) *aan het koken*’, barst een gedachtewisseling los die niet onderdoet voor die over de maagdelijkheid van Maria of het spreken van de slang. Uit het diepst van hun ziel roeren dan talrijke gelovigen

zich, onder hen velen van wie wij over onderwijs of didactiek Nederlands nooit eerder iets hebben vernomen.

Ongelovigen hebben ook onderzoek gedaan naar de vragen hoeveel leerlingen opsteken van grammaticaonderwijs (zeer weinig), hoe ze het waarderen (saaï) en hoeveel onderwijstijd het kost (veel). Maar ook deze vragen zijn vanuit geloofsperspectief volstrekt irrelevant. Kent elk geloof niet vele afvalligen, weinig geroepen en nog minder uitverkoren? En steekt de aan grammaticaonderwijs bestede tijd niet gunstig af tegen de tijd besteed aan bestudering van de Bijbel, de Talmoed of de Koran?

Coppen is ook teleurgesteld dat docenten en schoolboekauteurs de term *predicatie* niet willen invoeren in het grammaticaonderwijs. Ik zou een stap verder willen gaan en de term *predicatio* voorstellen. De neergang van de rooms-katholieke kerk is pas echt ingezet na de afschaffing van het Kerklatin. Invoering van Latijnse termen in het grammaticaonderwijs zou een belangrijke bijdrage leveren aan de zo broodnodige afstand tussen de aardse mens en de hogepriesters van het grammaticaonderwijs.

Slechts een vraag blijft over. Is het wel verstandig dat Coppen in zijn vaderlijk woord ongelovigen typeert als ‘dom’, ‘een beetje achterlijk’ en ‘kortzichtig’? Iets in mij vreest dat dit de verbreiding van het geloof in grammaticaonderwijs in de weg zal staan. Een goede herder houdt altijd de armen geopend om bekeerlingen alsnog aan de borst te kunnen drukken. ■

Helge Bonset

‘Nicht spicken!’ Met deze rituele waarschuwing bij ieder proefwerk introduceerde tussen 1850 en 1880 een leraar Duits het woord *spieken* in het Nederlands. Die leraar was dr. C.A.X.F.G. Sicherer van het Gymnasium in Leiden.

Deze oorsprong van *spieken* achterhaalde in 1912 dr. H.W.J. Kroes, ook leraar Duits (en medeoprichter van de Vereniging van Leraren in Levende Talen), en dat werd weer gememoreerd door Ewoud Sanders in de NRC in 1998 en in zijn boek *Woorden met een verhaal* (2004, p. 121–124). Natuurlijk is alleen het woord en niet het *spieken* zelf een Duitse uitvinding. En ook het woord *spicken* bestaat in het Nederlands als *speken* met de betekenis *larden*, abstracter te omschrijven als *verrijken met niet-oorspronkelijke elementen*.

Dr. Carl August Xaverius Gottlob Friederich Sicherer (1807–1886), een *Schwabe* uit Rottweil, was ook buiten schooltijd productief. Kon ook makkelijk, met bijvoorbeeld in het schooljaar 1868–1869 niet meer dan elf lessen per week op een school met vijf klassen en alles bij elkaar 31 leerlingen (Gymnasium, 1868). Niet alleen schreef hij, samen met A.C. Akveld, een Duits–Nederlands en Nederlands–Duits woordenboek, maar ook een uitvoerig werk in twee delen onder de titel *Lorelei: Plaudereien über Holland und seine Bewohner* (1869–1870), waarin hij vertelde over de meest uiteenlopende aspecten van het leven in Holland, van schaatsenrijden, zeeziekte op de Zuiderzee tot en met politiek en literatuur. Ook Nederlands–Duitse animositeiten brengt hij ter sprake, maar zijn oordeel is genuanceerd:

Es ist wahr, die Holländer fühlen, wie gesagt, keine Sympathie für uns, ihre stammverwandten Brüder, und ha-